PIERRE DE MARIVAUX

KÖLELER ADASI

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

FRANSIZCA ASLINDAN ÇEVİREN: BERNA GÜNEN

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

Genel Yayın: 5086

Hümanizma ruhunun ilk anlayış ve duyuş merhalesi, insan varlığının en müşahhas şekilde ifadesi olan sanat eserlerinin benimsenmesiyle başlar. Sanat şubeleri içinde edebiyat, bu ifadenin zihin unsurları en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir milletin, diğer milletler edebiyatını kendi dilinde, daha doğrusu kendi idrakinde tekrar etmesi; zekâ ve anlama kudretini o eserler nispetinde artırması, canlandırması ve yeniden yaratmasıdır. İşte tercüme faaliyetini, biz, bu bakımdan ehemmiyetli ve medeniyet dâvamız için müessir bellemekteyiz. Zekâsının her cephesini bu türlü eserlerin her türlüsüne tevcih edebilmiş milletlerde düşüncenin en silinmez vasıtası olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyat, bütün kütlenin ruhuna kadar işliyen ve sinen bir tesire sahiptir. Bu tesirdeki fert ve cemiyet ittisali, zamanda ve mekânda bütün hudutları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi milletin kütüpanesi bu yönden zenginse o millet, medeniyet âleminde daha yüksek bir idrak seviyesinde demektir. Bu itibarla tercüme hareketini sistemli ve dikkatli bir surette idare etmek, Türk irfanının en önemli bir cephesini kuvvetlendirmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemiyen Türk münevverlerine şükranla duyguluyum. Onların himmetleri ile beş sene içinde, hiç değilse, devlet eli ile yüz ciltlik, hususi teşebbüslerin gayreti ve gene devletin yardımı ile, onun dört beş misli fazla olmak üzere zengin bir tercüme kütüpanemiz olacaktır. Bilhassa Türk dilinin, bu emeklerden elde edeceği büyük faydayı düşünüp de şimdiden tercüme faaliyetine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okuru için mümkün olamıyacaktır.

23 Haziran 1941
Maarif Vekili
Hasan Âli Yücel

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

PIERRE DE MARIVAUX
KÖLELER ADASI

ÖZGÜN ADI
L'ÎLE DES ESCLAVES

FRANSIZCA ASLINDAN ÇEVİREN
BERNA GÜNEN

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2019
Sertifika No: 40077

EDİTÖR
DENİZ RESUL

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

1. BASIM, MART 2021, İSTANBUL

ISBN 978-625-405-305-4 (CİLTLİ)
ISBN 978-625-405-304-7 (KARTON KAPAKLI)

BASKI
UMUT KAĞITÇILIK SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.
KERESTECİLER SİTESİ FATİH CADDESİ YÜKSEK SOKAK NO: 11/1 MERTER
GÜNGÖREN İSTANBUL
Tel. (0212) 637 04 11 Faks: (0212) 637 37 03
Sertifika No: 45162

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Faks (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

PIERRE DE MARIVAUX

KÖLELER ADASI

FRANSIZCA ASLINDAN ÇEVİREN:
BERNA GÜNEN

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

Oyuncular[1]

IPHICRATE[2]
ARLEQUIN[3]
EUPHROSINE[4]
CLÉANTHIS[5]
TRIVELIN[6]
Ada sakinleri

Oyun Köleler Adası'nda geçer.
Sahnenin bir tarafında deniz ve kayalıklar, diğer tarafında birkaç ağaç ve evler görülür.

---

1 Marivaux'nun "kişiler" yerine "oyuncular" terimini kullanması, önceliğinin aktörlerin oyunu ve sahne olduğunu göstermektedir. (ç.n.)

2 Yunanca "güç" anlamına gelen *ισχύς* ve "iktidar" anlamına gelen *κρατός* kelimelerinden türetilmiş, "güçle hükmeden" manasında bir isim. (ç.n.)

3 İtalyan Commedia dell'arte geleneğinin en ünlü komik uşak tiplemesi Arlecchino'nun Fransız tiyatrosundaki ismi. Marivaux, Arlequin'i daha pek çok başka oyununda kullanmıştır. (ç.n.)

4 Yunan mitolojisinde Zeus ile Eurynome'un kızları olan Üç Haris veya Üç Güzellerden biri. İsmi "neşe", "sevinç" anlamına gelir. (ç.n.)

5 Yunanca erkek ismi Cleanthes'in dişili. MÖ 330-230 tarihleri arasında yaşamış Stoacı filozof Cleanthes'e gönderme. (ç.n.)

6 Yine Commedia dell'arte geleneğinden bir başka uşak tiplemesi olan Trivelino. (ç.n.)

Birinci Sahne

(*Iphicrate üzgün bir tavırla Arlequin'le birlikte girer.*)

IPHICRATE

(*İç geçirdikten sonra.*)

Arlequin!

ARLEQUIN

(*Kemerinde taşımakta olduğu bir şişe şarabıyla.*)[1]

Patroncuğum!

IPHICRATE

Bu adada halimiz ne olacak?

ARLEQUIN

Zayıflayacağız, cılızlaşacağız, sonra da açlıktan öleceğiz. Benim hissiyatım bu yönde.

IPHICRATE

Kazadan sadece biz kurtulduk. Yoldaşlarımızın hepsi öldü. Şu an onların kaderine imreniyorum.

ARLEQUIN

Heyhat, denizde boğulup gittiler. Gerçi biz de aynı olanağa sahibiz.

IPHICRATE

Bana bak, bizim gemi kayalığa çarpıp parçalandığında bizden birkaç kişi kendilerini şalopaya atacak vakit

1 Şarap şişesi geleneksel Arlequin tiplemesinin en karakteristik aksesuarıdır. (ç.n.)

bulmuştu. Hoş, sandal dalgaların içinde kaybolup gitti, kimbilir başına ne geldi. Fakat belki de adanın başka bir noktasına çıkmayı başarmışlardır. Bence onları arayalım.

ARLEQUIN

Arayalım tabii, aramaktan zarar gelmez. Fakat öncesinde bir kadeh yuvarlayıp soluklanalım. Zavallı şişeciğimi kurtarmayı başardım, bakın işte burada. Üçte ikisini ben içeceğim, hakkımdır. Sonra da geri kalanını size veririm.

IPHICRATE

Bırak onu şimdi, vakit kaybetmeyelim. Beni takip et, buradan kurtulmak için elimizden ne geliyorsa yapmalıyız. Buradan kaçamazsam mahvolurum ben, Atina'yı bir daha asla göremem. Çünkü burası Köleler Adası.

ARLEQUIN

Vay vay vay! Onlar da kimin nesiymiş?

IPHICRATE

Yüz sene önce efendilerine isyan edip bir adaya yerleşen Yunan köleler. Sanırım o ada burası. Bak işte, şunlar da hiç şüphe yok onların evleri. Ve bunlar, pek sevgili Arlequin'ciğim, karşılarına çıkan bütün efendileri ya öldürmek ya da köle yapmak âdetindeler.

ARLEQUIN

Eh tabii, her ülkenin kendine göre âdetleri var. Demek efendileri öldürüyorlar ha, aman ne güzel. Bunu ben de duymuştum. Fakat benim gibi kölelere hiçbir şey yapmıyorlarmış.

IPHICRATE

Bu doğru.

ARLEQUIN

Aman neyse ne, biz hâlâ hayattayız ya.

IPHICRATE

Fakat ben özgürlüğümü, hatta belki de canımı kaybetme tehlikesiyle karşı karşıyayım. Arlequin, bana acıman için bu kadarı yetmez mi?

ARLEQUIN

(*Şişesine davranarak.*)

Oh tabii canım, size bütün kalbimle acıyorum, bu doğrudur.

IPHICRATE

O halde benimle gel.

ARLEQUIN

(*Islık çalarak.*)

Hu hu hu...

IPHICRATE

O ne demek şimdi?

ARLEQUIN

(*Dalgın dalgın şarkı söyler.*)

Tralala tralala tralala...

IPHICRATE

Konuşsana be adam, aklını mı kaçırdın? Kafandan neler geçiyor?

ARLEQUIN

(*Gülerek.*)

Vay anam vay! Bay Iphicrate, şu işe bakın hele! Size acıyorum tabii, yeminle bak. Ama halinize gülmeden de edemiyorum.

IPHICRATE

(*İlk iki cümleyi kendi kendine mırıldanarak.*)

Namussuza bak, durumumla alay ediyor. Ona nerede olduğumuzu söylemekle hata ettim. Arlequin, eğlencenin sırası değil. Hadi şu tarafa doğru gidelim.

ARLEQUIN

Bacaklarım bir uyuşmuş bir uyuşmuş ki, hiç sormayın.

IPHICRATE

Hadi gidelim bak, çok rica ediyorum.

ARLEQUIN

Çok rica ediyorsunuz ha, demek çok rica ediyorsunuz! Bir anda ne kadar medeni, ne kadar nazik kesiliverdiniz öyle. Buranın havasından olsa gerek.

IPHICRATE

Hadi acele edelim. Kıyı boyunca sadece yarım fersahçık yürüyüp bizim şalupayı arayalım. Bakarsın adamlarımızın bir kısmını da buluruz. Bu durumda onlarla birlikte yeniden denize açılırız.

ARLEQUIN

(*Şakacı bir edayla.*)

Ay sizi çılgın! Her şeyi nasıl da kendinize yontuyorsunuz öyle.

(*Şarkı söyler.*)

Ne şahanedir denize açılmak
Dalgaların bağrında,
Ne şahanedir denize açılmak
Yosmaların kucağında.

IPHICRATE

(*Öfkesine hâkim olmaya çalışarak.*)

Ama ben seni artık hiç anlayamıyorum, sevgili Arlequin'ciğim.

ARLEQUIN

Pek sevgili patroncuğum, sözleriniz beni büyülüyor. Normalde benimle sopalamadan konuşmazdınız. Ama sopa şalupada kaldı, değil mi? Tüh!

IPHICRATE

Aşkolsun, seni sevdiğimi bilmez misin?

ARLEQUIN

Bilirim, bilirim de, sevginiz nedense hep omuzlarımı acıtmıştır ve ben bunu çok yersiz bulurum. Bakın size açık açık söylüyorum. Tanrı adamlarımızı esirgesin, tamam, ama eğer öldülerse bir daha geri gelmeyecekler demektir. Yok yaşıyorlarsa, bu da benim umurumda değil.

IPHICRATE

(*Biraz duygulanmış.*)

Ama benim onlara ihtiyacım var.

ARLEQUIN

(*Umursamazlıkla.*)

Ah, bu mümkün tabii, sonuçta herkesin derdi kendine. En iyisi ben sizi tutmayayım.

IPHICRATE

Seni küstah köle!

ARLEQUIN

(*Gülerek.*)

Ha ha ha! Hâlâ Atina diliyle konuşuyorsunuz. Ama ben o kötü dili anlamıyorum artık.

IPHICRATE

Efendini tanımıyor musun? Artık benim kölem değil misin?

ARLEQUIN

(*Ciddi bir tavırla geri çekilerek.*)

Bir zamanlar kölendim, evet, bunu itiraf ediyorum, ama günahı senin boynuna. Neyse, seni bağışlıyorum. İnsanlar zaten beş para etmez. Atina'da senin kölendim. Bana zavallı bir hayvanmışım gibi davranıyordun ve bunun adil olduğunu söylüyordun; zira güç senin elindeydi. Pekâlâ Iphicrate, şimdi de sen senden daha güçlü olanlarla karşılaşacaksın. Şimdi de seni köle yapacaklar; sana da bunun adil olduğunu söyleyecekler. Ve işte o zaman göreceğiz bakalım, sen bu adalet hakkında ne düşüneceksin. Hislerini bana da anlatırsan beklerim. Acı çektikçe akıllanacaksın ve başkalarına acı çektirmenin caiz olup olmadığını daha iyi anlayacaksın. Benzerlerinin hepsi seninle aynı dersi alsa, toplumda her şey güllük gülistanlık olurdu. Elveda dostum. Ben kendi meslektaşlarımı, senin yeni efendilerini bulmaya gidiyorum.

(*Uzaklaşır.*)

IPHICRATE

(*Elinde kılıcıyla Arlequin'in arkasından koşarak, ümitsizce.*)

Aman Tanrım! Şu dünyada benden daha talihsizi, daha mağduru var mıdır acaba? Seni sefil, sen yaşamayı hak etmiyorsun.

ARLEQUIN

Yavaş ol hele. Eski gücün yok artık, çünkü ben sana itaat etmeyi bıraktım. Ayağını denk al.

İkinci Sahne

(Bir hanımefendiyle hizmetçisine eşlik eden Trivelin, beş altı adalıyla kılıcını çekmiş olan Iphicrate'ı engellemeye koşar.)

TRIVELIN

Durun, ne yaptığınızı sanıyorsunuz?

IPHICRATE

Küstah kölemi cezalandırıyorum.

TRIVELIN

Köleniz mi? Yanılıyorsunuz ve kullandığınız dili nasıl düzelteceğinizi biz size öğreteceğiz.

(Iphicrate'ın kılıcını alıp Arlequin'e verir.)

Dostum, alın bu kılıcı, artık sizindir.

ARLEQUIN

Tanrı afiyetinizi artırsın e mi, benim yiğit meslektaşım.

TRIVELIN

Adınız nedir?

ARLEQUIN

Bana adımı mı soruyorsunuz?

TRIVELIN

Elbette.

ARLEQUIN

Benim adım yok meslektaşım.

TRIVELIN

Ne demek adım yok?

ARLEQUIN

Yok, meslektaşım. Benim sadece efendimin takmış olduğu lakaplarım var. Bana bazen Arlequin der, bazen de Hey Sen der.

TRIVELIN

Demek Hey Sen der. Pek kaba bir tabir. Ben bu beyefendileri bu tür laubaliliklerinden tanırım. Peki onun adı nedir?

ARLEQUIN

Ha bakın o başka, onun dolu dolu bir ismi var: Kendisi Senyör Iphicrate.

TRIVELIN

Peki madem, şimdi burada isimlerinizi takas edin. Siz Senyör Iphicrate olun ve siz Iphicrate, sizin adınız da Arlequin veya Hey Sen olsun.

ARLEQUIN

(*Sevinçten havalara zıplayarak, efendisine.*)

Oh Tanrım, oh Tanrım! Nasıl da eğleneceğiz, öyle değil mi, Senyör Hey Sen?

TRIVELIN

(*Arlequin'e.*)

Sevgili dostum, onun adını alırken bu adın size sizin gururunuzu okşamaktan ziyade onun kibrini ıslah etmek için verildiğini sakın unutmayın.

ARLEQUIN

Tabii tabii, ıslah edelim, hep ıslah edelim.

IPHICRATE

(*Arlequin'e bakarak.*)

Pis serseri!

ARLEQUIN

Hah, böyle devam edin dostum. Bakıyorum da laubalilikten vazgeçmiyorsunuz. Biz burada oyun mu oynuyoruz canım?

TRIVELIN

(*Arlequin'e.*)

Şu an size canı ne isterse söyleyebilir.

(*Iphicrate'a.*)

Arlequin, başınıza gelenler sizi üzüyor. Iphicrate'la biz sizi çileden çıkarıyoruz. Hiç tutmayın kendinizi, öfkenizi gönlünüzce dışa vurup rahatlayın. Ona da bize de sefil deyin, size artık her şey mubah. Fakat öfkeniz geçtiğinde sizin Arlequin, onun ise Iphicrate olduğunu ve bir zamanlar o sizin yanınızda ne idiyse, şimdi de sizin onun yanında o olduğunuzu sakın unutmayın. Bizim kanunlarımız böyle ve benim görevim de cumhuriyetimizin bu bölgesinde bu kanunları uygulamak.

ARLEQUIN

Ay o ne güzel görev öyle!

IPHICRATE

Ben, bu sefilin kölesi ha?

TRIVELIN

O da vaktiyle sizin kölenizdi.

ARLEQUIN

Hayır yani, bakın ben ondan hiçbir lütfu esirgemem, yeter ki itaat etsin.

IPHICRATE

Ona ağzıma geleni söyleme özgürlüğü verdiniz bana. Ama yetmez, bir de sopa verin.

ARLEQUIN

Anlaşılan yine sırtıma konuşmak istiyor, meslektaşım. İyisi mi ben sırtımı cumhuriyetin himayesine emanet edeyim.

TRIVELIN

Hiç korkunuz olmasın.

CLÉANTHIS

(*Trivelin'e.*)

Beyefendi, ben de köleyim, hem de aynı gemidenim. Beni de unutmayın lütfen.

TRIVELIN

Unutmadım güzel çocuğum. Konumunuzu kıyafetinizden anlamıştım zaten ve sizinle durumunuzu konuşa-

caktım. Fakat şu adam kılıcıyla karşıma çıkıverdi. Önce söyleyeceklerimi bitirmeme izin verin. Arlequin!

ARLEQUIN

(*Kendisine hitap edildiğini sanarak.*)

Ha canım... Bu arada benim adım Iphicrate.

TRIVELIN

(*Sözlerine devam ederek.*)

Sakin olmaya çalışın. Şüphesiz bizim kim olduğumuzu biliyorsunuz.

ARLEQUIN

Ah ama bilmez olur muyum hiç, pek sevilesi insanlarsınız siz.

CLÉANTHIS

Hem de akıllı mı akıllı.

TRIVELIN

Sözümü kesmeyin çocuklarım. Evet, bizim kim olduğumuzu bildiğinizi sanıyorum. Efendilerinin zalimliğinden usanan atalarımız Yunanistan'ı terk edip buraya yerleştiklerinde, patronlarından yemiş oldukları hakaretlerin hıncıyla yaptıkları ilk kanun tesadüf veya kaza eseri adalarına düşecek bütün efendileri öldürmek ve böylece bütün kölelere özgürlüklerini kazandırmak olmuştu. Bu kanunun konma nedeni intikamdı. Yirmi sene sonra akıl bu kanunu lağvetti ve yerine daha yumuşak bir kanun getirdi. Artık sizden intikam almıyoruz; sizi ıslah ediyoruz. Artık canınıza kastetmiyoruz; bizim yok etmek istediğimiz şey kalbinizdeki barbarlık. Köleliğin beraberinde getirdiği acılara duyarlı hale gelmeniz için sizi köleliğe mahkûm ediyoruz. Sizi aşağılıyoruz ki, bizi kibirli bulup, bir zamanlar siz de kibirli davrandığınız için kendinizi ayıplayasınız. Köleliğiniz, daha doğrusu insanlık dersiniz üç yıl sürecek. Bu üç yılın sonunda sahipleriniz kaydettiğiniz gelişmelerden memnun kaldığı takdirde sizi geri yollayacağız. İyileşmediğiniz takdirde ise, ileride başka

yerlerde mutsuz edeceğiniz insanların hayrına sizi burada alıkoyacağız. Kendi iyiliğiniz için de sizi kadınlarımızdan biriyle evlendireceğiz. İşte bizim bu hususiaki kanunlarımız bunlar, bunların kurtarıcı katılığından istifade etmeye bakın. Sizi buraya getiren kaderinize şükredin; kader sizi bizim sert, adaletsiz ve kibirli ellerimize teslim etti. Şu an hastasınız ve biz sizi iyileştireceğiz. Sizler bizim kölelerimizden çok hastalarımızsınız ve sizi ömrünüz boyunca sağlıklı, yani insancıl, makul ve cömert hale getirmek için sizden sadece üç yılınızı alacağız.

ARLEQUIN

Hem de bütün bu hizmet bedava, lavmansız ve de hacamatsız.[2] İnsanın bundan daha hesaplı şekilde sağlığına kavuşması mümkün mü?

TRIVELIN

Öte yandan buradan kaçmaya çalışmayın, başaramazsınız. Üstelik durumunuzu daha da kötüleştirmiş olursunuz. Yeni yaşamınıza sabrederek başlayın.

ARLEQUIN

Bütün bunlar eninde sonunda onun hayrına olduğuna göre kim ne diyebilir ki canım?

TRIVELIN

(*Kölelere.*)

Size gelince, özgür yurttaşlar haline gelen sevgili çocuklarım. Iphicrate yeni Arlequin'le birlikte şu evde, bu güzel kız ise diğerinde oturacak. Giysilerinizi de değiştokuş edeceksiniz, emir böyle.

(*Arlequin'e.*)

Şimdi hemen şu yandaki eve girin, ihtiyacınız varsa orada size yiyecek bir şeyler verirler. Öte yandan, size konumunuzdaki değişikliğin tadını çıkarmak için sekiz gününüz olduğunu söylemek isterim. Sekiz günün sonunda herkes

2 17. ve 18. yüzyıllarda hacamat hekimlerin en çok başvurduğu tedavi yöntemlerinden biriydi. (ç.n.)

gibi size de uygun bir iş verilecek. Şimdi gidin, ben sizi burada bekliyorum.

(*Adalılara.*)

Götürün onları.

(*Kadınlara.*)

Sizler kalın.

(*Arlequin çıkarken Cléanthis'e abartılı reveranslar yapar.*)

Üçüncü Sahne

(*Trivelin, köle Cléanthis, hanımı Euphrosine.*)

TRIVELIN

Ah, gelin bakalım sevgili yurttaşım. Size yurttaşım diyorum, zira bundan böyle adamızı vatanınız olarak görüyorum. Bana isminizi söyler misiniz?

CLÉANTHIS

(*Selam vererek.*)

Benim adım Cléanthis, onun adı da Euphrosine.

TRIVELIN

Cléanthis demek, pek güzel.

CLÉANTHIS

Bunun dışında bir sürü lakabım da var. Duymak ister misiniz?

TRIVELIN

Elbette. Neymiş onlar?

CLÉANTHIS

Böyle upuzun bir liste var: Aptal, Soytarı, Salak, Beceriksiz, Ahmak, vesaire.

EUPHROSINE

(*İç geçirerek.*)

Ne kadar da küstahsınız!

CLÉANTHIS

Bakın bakın, bir tane daha varmış, unutmuşum.

TRIVELIN

Sizi resmen suçüstü yakaladı. Sizin ülkenizde Euphrosine, karşılık verecek durumda olmayanlara hemen hakaret edilir.

EUPHROSINE

Heyhat! İçinde bulunduğum bu tuhaf durumda ona ne cevap vermemi bekliyorsunuz?

CLÉANTHIS

Ah ama hanımım, bana cevap vermek artık o kadar kolay değil, pabuç pahalı. Eskiden bundan kolayı mı vardı! Ne de olsa karşınızdakiler hep fakir insanlardı, teşrifata ne hacet? "Şunu yap, emrediyorum, kes sesini, salak" dediniz mi iş biterdi. Oysa şimdi makul bir dille konuşmak gerek. Bu hanımefendi için yabancı dil sayılır, zamanla öğrenecek. Sabretmek gerek. Kendisini geliştirmesi için ben de elimden geleni yapacağım.

TRIVELIN

(*Cléanthis'e.*)

Kendinize hâkim olun Euphrosine.

(*Euphrosine'e.*)

Ve siz Cléanthis, kendinizi kedere bırakmayın. Ben kanunlarımızı değiştiremem, sizi azat da edemem. Size bu kanunların ne kadar takdire şayan ve kurtarıcı olduğunu gösterdim.

CLÉANTHIS

Ya ya, öyledir tabii. İlerleme kaydederse şaşarım doğrusu.

TRIVELIN

Ancak siz doğal olarak daha zayıf cinse mensup olduğunuzdan ve bu nedenle ülkenizde onun gibilere karşı sergilenen kibir, istihfaf ve acımasızlık örneklerine kendinizi bir erkeğe göre daha kolay kaptırdığınızdan, sizin için elimden gelen tek şey, Euphrosine'in ona karşı işlemiş olduğunuz kusurları iyi niyetle, dolayısıyla adaletli bir şekilde tartması için dua etmek.

CLÉANTHIS

Öf ama bunlar benim için fazla süslü laflar, benim aklım ermez. Ben bodoslama gideceğim ve o zamanında nasıl tarttıysa öyle tartacağım. Artık ne çıkarsa bahtımıza.

TRIVELIN

Ağır olun, bizde intikam almak yok.

CLÉANTHIS

İyi de, pek sevgili dostum, sonuçta kadın cinsinden bahsettiniz. Evet, zayıflık onda doğuştan var olan bir kusur, bunu kabul ediyorum. Ama benim de güçlü olmak gibi bir meziyetim yok. Bana karşı işlediği bütün kusurları bağışlayacaksam, onun da kendisine karşı beslediğim kini bağışlaması gerekecek. Zira ben de en az onun kadar kadınım. Bakalım bu konuda kararı kim verecek? Ne de olsa bugüne bugün hanım olan ben değil miyim? Madem öyle, o da işe benim kinimi bağışlamakla başlayacak. Gün gelir ben de onun bana ettiklerini bağışlarım belki. O bekleyedursun.

EUPHROSINE

(*Trivelin'e.*)

Şu laflara bakın! Beni bunlara maruz bırakmak zorunda mısınız?

CLÉANTHIS

Katlanacaksınız hanımefendi. Ektiğinizi biçiyorsunuz.

TRIVELIN

Hadi ama Euphrosine, biraz sakin olun.

CLÉANTHIS

Size ne dememi istiyorsunuz? Öfkeyi dindirmenin en iyi yolu kendini o öfkeye bırakmaktır, anlıyorsunuz ya. Şunu sadece rahat rahat on iki kere haşlayayım, ödeşmiş oluruz. Ama o on iki azar bana lazım.

TRIVELIN

(*Alçak sesle Euphrosine'e.*)

Bırakalım iş nereye varacaksa varsın. Fakat içiniz rahat olsun, düşündüğünüzden daha çabuk sona erecek.

(*Cléanthis'e.*)

Euphrosine, umarım hıncınız geçer. Bunu bir dostunuz olarak temenni ediyorum. Şimdi hanımınızın karakter analizine geçelim. Bana hanımınızın karakterini tasvir etmeniz ve bu tasvirin ilgili kişinin önünde yapılması şart. Böylece o kişi kendini tanıyıp, eğer varsa gülünç tavırlarından utanarak kendini düzeltebilir. Gördüğünüz gibi, biz hep iyi niyetliyiz. Hadi başlayalım.

CLÉANTHIS

Aman ne güzel düşünmüşsünüz! Hadi başlayalım, ben dünden hazırım. Bana istediğinizi sorun, bu konu benim uzmanlık alanım.

EUPHROSINE

(*Alçak sesle.*)

Beyefendi, yalvarırım çekilmeme izin verin de söyleyeceklerini duymayayım.

TRIVELIN

Heyhat, sevgili hanımefendi, bütün bunlar sırf sizin iyiliğiniz için. Hazır bulunmanız şart.

CLÉANTHIS

Kalın, kalın, azıcık utanacaksınız, sonra hemencecik geçecek.

TRIVELIN

Kibirli midir? Kırıtkan mıdır? Şuh mudur? Size en başta soracağım şeyler aşağı yukarı bunlar. Hanımınız bu tanımlara uyuyor mu?

CLÉANTHIS

Durun bakayım: kibirli, kırıtkan, şuh... Eh ama hık demiş burnundan düşmüş vallahi! Cuk oturdu!

EUPHROSINE

Bu kadarı yetmez mi beyefendi?

TRIVELIN

Ah ama bu durumdan sadece rahatsız oldunuz, sizi kutlarım. Dayanıklısınız, bu iyiye işaret. Geleceğiniz için umutluyum. Fakat bunlar henüz ana hatlar, biraz daha

detaya girelim. Örneğin bahsettiğimiz kusurlara ne gibi durumlarda rastladınız?

CLÉANTHIS

Ne gibi durumlarda mı? Her an, her saat, her yerde. Siz sorun, ben cevaplayayım dedim size, ama şimdi nereden başlasam bilemedim. Anlatacak o kadar çok şey var ki. O kadar çok şey gördüm, her türden o kadar çok şey gözlemledim ki şu an kafam karıştı. Hanımefendi susar, hanımefendi konuşur; bir bakar üzgündür, bir bakar neşelidir. Susması, konuşması, bakması, kederi, sevinci hepsi birdir, sadece renkleri farklıdır. Kibri dilsizdir, mutludur veya öfkelidir. Cilvesi gevezedir, kıskançtır veya meraklıdır. Hanımefendi kâh kibirli kâh cilvelidir, kimi zaman ikisi birdendir. İşte işin özeti bu. Buradan başlasak kâfi.

EUPHROSINE

Tahammül edemeyeceğim.

TRIVELIN

Biraz bekleyin, daha yeni başladık.

CLÉANTHIS

Hanımefendi uyanır. İyi bir uyku mu çekti, uyku onu güzelleştirdi mi, gözleri mi parlıyor, o halde marş marş! Bugün muhteşem bir gün olacak. Derhal giydirin beni! Hanımefendi bugün misafir kabul edecek; tiyatrolara, kır gezintilerine, sosyete toplantılarına gidecek. Hanımefendinin yüzü insan içine çıkabilir, gün ışığına dayanabilir. Bu yüz herkesin hoşuna gidecektir, yeter ki etrafta dolaştırılsın. Ne de olsa bugün tam formunda, korkacak bir şey yok.

TRIVELIN

(*Euphrosine'e.*)

Ne yalan söyleyeyim, konuyu güzel açtı.

CLÉANTHIS

Ha yok, hanımefendi uykusunu alamadı mı? Eyvahlar olsun! Bana derhal bir ayna getirin! Tanrım, ne hale

gelmişim! Ne kadar da çirkinim! Bu arada gözünü aynadan da alamaz, yüzünü inceler durur. Ama hiçbir şey işe yaramaz. Gözlerinin altı çökmüş, cildi pörsümüş, her şeyi mahvolmuş. Bu yüzü sarıp sarmalamak, kimseciklere göstermemek gerek. Bugün sadece sabahlıkla gezeceğiz; hanımefendi kimseyi, mümkünse gün ışığını bile görmeyecek. Neyse ki odası karanlık. Yine de misafirler çat kapı gelip içeri girerler. Tanrım, hanımefendinin yüzü hakkında ne düşünecekler şimdi? Çirkinleşti sanacaklar. Hanımefendi hiç hanım dostlarına bu zevki tattırır mı? Tabii ki hayır, her şeye bir çare bulunur, bakın görün. Kendinizi nasıl hissediyorsunuz, hanımefendi? Pek fena, hanımefendi, uyku tutmuyor. Sekiz gündür gözümü kırpmadım. Dışarı çıkmaya cesaret edemiyorum, yüzüm insanları korkutacak halde. Meali: Beyler, bu ben değilim, bunu sakın unutmayın. Şimdi bakmayın, benimle görüşmeyi erteleyin, bugün hakkımda hüküm vermeyin, hele bir uykumu alayım, öyle karar verirsiniz. Oh evet, ben bütün bunları kulaklarımla duymuş kadar oluyordum. Zira biz köleler efendilerimizin ciğerini okuruz, böyle bir meziyete sahibizdir... Ah, bilseniz! Onlar da en az bizim kadar zavallılar.

TRIVELIN

(*Euphrosine'e.*)

Metanetli olun hanımefendi. Bu tasvirden ders çıkarın; zira bana hayli gerçekçi göründü.

EUPHROSINE

Neredeyim, ne haldeyim bilmiyorum.

CLÉANTHIS

Daha üçte ikisindesiniz. Ama lafı uzatmayacağım, sonra sıkılırsınız.

TRIVELIN

Anlatın, anlatın. Hanımefendi kalan üçte bire de dayanacaktır.

CLÉANTHIS

Hani o yakışıklı beyle olduğunuz akşamı hatırlar mısınız? Ben odadaydım. Alçak sesle konuşuyordunuz, ama benim kulaklarım keskindir. Sözümona belli etmeden beyin hoşuna gitmeye çalışıyordunuz. Ona sık sık görüştüğü bir kadından söz ediyordunuz. O kadın da hoşmuş, öyle diyordunuz; gözleri küçükmüş, ama çok tatlıymış. Bunu söyleyip kendi gözlerinizi iri iri açıyordunuz. Sonra cilveler, kırıtmalar, gerdan kırmalar, göz süzmeler gırla gidiyordu. Ben bütün bunlara gülüyordum. Yine de başarılı oldunuz, beyefendi yemi yuttu, size gönlünü kaptırdı. "Nasıl olur, bana mı?" diye sordunuz ona. "Evet hanımefendi, size, dünyanın en güzel kadınına." "Devam edin, sizi çılgın," dediniz ona. Bir yandan da benden başka eldivenler isteme bahanesiyle eldivenlerinizi çıkardınız. Ah ama elleriniz pek güzel. O da bunu gördü, elinizi avucuna aldı, öptü ve bu durum onun ilanıaşkını daha da ateşli bir hale getirdi. Sizin istediğiniz asıl eldivenler de onun dudaklarıydı zaten. Şimdi söyleyin bakalım, haksız mıyım?

TRIVELIN

(*Euphrosine'e.*)

Açıkçası haklı.

CLÉANTHIS

Durun durun, dinleyin, daha eğlencelisi var. Onun beni duyabildiği, fakat benim bundan haberimin olmadığını sandığı bir gün kendisinden söz açıp şöyle dedim: Ah ama yiğidi öldür hakkını yeme, hanımefendi dünyadaki en güzel kadınlardan biridir. Sonraki sekiz gün boyunca bir cömertlikler bir cömertlikler! O küçücük iltifatın semeresini ye ye bitmedi! Sonra bir gün yine aynı durumda hanımefendinin çok aklı başında bir kadın olduğunu söyledim. Yok, avucumu yaladım, hiçbir getirisi olmadı. Gerçi böylesi daha iyi oldu, zira dalkavukluk ediyordum.

EUPHROSINE

Beyefendi, burada daha fazla durmayacağım. Bırakın, aksi takdirde beni burada zorla tutmuş olursunuz. Daha fazlasına tahammül edemeyeceğim.

TRIVELIN

Peki o halde, şimdilik bu kadarı yetsin.

CLÉANTHIS

Ama daha size hanımefendinin burnuna çalan en ufak kokuda sözümona nasıl ayılıp bayıldığını anlatacaktım. Kendisi farkında değil: Bir gün ne olacağını görmek için yatağının altına bir demet çiçek koyup ayılıp bayılmasını bekledim. O gün bugündür hâlâ bekliyorum. Ama ertesi gün misafirlerin içinde ortaya bir gül çıktı, şak! Hanımefendi bayılıverdi.

TRIVELIN

Bu kadarı kâfi Euphrosine. Siz şimdi biraz öteye gidin; zira hanımınıza söylemem gereken bazı şeyler var. Sonra yanınıza gelecek.

CLÉANTHIS

(*Uzaklaşırken.*)

Bari ona itaatkâr olması gerektiğini de söyleyin. Elveda iyi kalpli dost. Sizi iyi eğlendirdim, buna memnunum. Bir dahaki sefere size hanımefendinin vücut hatlarını tatlı tatlı belli eden incecik sabahlığını giymek için şaşaalı elbiselerini giymekten nasıl kaçındığını anlatırım. O sabahlık da başka bir kurnazlıktır. Bunu giyen kadın sanki görünüşüne aldırış etmiyor gibidir. Hadi canım, aslında aklı fikri başkalarına güzel görünmektir! Üstüne, karşı tarafın içini gıcıklayan bir korse çekiverir, doğal güzelliğini sergiler. Aslında insanlara şunu söyler: Şu güzelliğime bir bakın, bu güzellik bana ait. Öte yandan onlara şöyle de der: Bakın nasıl giyiniyorum, ne kadar da sadeyim, süse püse hiç merakım yoktur.

TRIVELIN

Sizden bizi yalnız bırakmanızı rica etmiştim.

CLÉANTHIS

Tamam tamam, gidiyorum. Sohbetimize birazdan devam ederiz. Sonrası daha da eğlenceli. Zira hanımefendinin tiyatro locasına sözümona dalgın bir tavırla, hiç düşünmeden nasıl bir şatafatla giriş yaptığını da duyacaksınız mesela. Ancak seçkin bir eğitim böyle bir kibir aşılayabilir. Locada yanlarında oturan tanımadıkları kadınlara nasıl umursamaz, nasıl küçümseyici bakışlar attıklarını bir görseniz! Hadi size iyi günler iyi kalpli dostum, ben kulübemize gidiyorum.

Dördüncü Sahne

(*Trivelin, Euphrosine.*)

TRIVELIN

Yaşanan sahne sizi biraz rahatsız etti, fakat size bir zararı olmayacaktır.

EUPHROSINE

Sizler barbarsınız.

TRIVELIN

Bizler sizi eğitmeye çalışan dürüst insanlarız, hepsi bu. Yerine getirmeniz gereken bir formalite daha var.

EUPHROSINE

Yine mi formalite!

TRIVELIN

Önemsiz bir şey. Ben demin duyduğum her şeyi ve birazdan bana vereceğiniz cevabı rapor etmek zorundayım. Hizmetçinizin isnat ettiği bütün işveli cilveli hareketleri, bütün izzetinefis gösterilerini kabul ediyor musunuz?

EUPHROSINE

Ben mi kabul edecekmişim? Nasıl olur, bu yalanlara inanmak mümkün mü?

TRIVELIN

Ah ama gayet mümkün, ayağınızı denk alın derim. Kabullenirseniz içinde bulunduğunuz koşullar iyileşir, size bu

kadarını söyleyebilirim... Zira kendinizin farkına varırsanız, ileride bir gün insanları sadece kendilerini sevmeye iten ve o güzel kalbinizi övgüye layık onca güzel duygudan uzaklaştıran bütün o çılgınlıklara da tövbe etmenizi ummak mümkün olacaktır. Buna karşılık hizmetçinizin söylediklerini kabul etmediğiniz takdirde, size ıslah edilemez gözüyle bakılacak ve bu durum kurtuluşunuzu geciktirecektir. Şimdi düşünün taşının ve bir karar verin.

EUPHROSINE

Kurtuluşum mu? Bu doğru mu, böyle bir şeyi ümit edebilir miyim?

TRIVELIN

Elbette. Belirttiğim koşulları yerine getirirseniz bunu size garanti ederim.

EUPHROSINE

Yakın zamanda mı?

TRIVELIN

Şüphesiz.

EUPHROSINE

Siz de her şeyi kabullendim varsayın o halde beyefendi.

TRIVELIN

Ne yani, benden yalan söylememi mi istiyorsunuz?

EUPHROSINE

Açıkçası öne sürülen koşul çok tuhaf. İnsanı isyan ettiriyor!

TRIVELIN

Biraz küçük düşürdüğü doğrudur; ama faydası çok büyük olacak. Şimdi kararınızı verin. Hakikatin ödülü kısa vadede kavuşacağınız özgürlüğünüz. Hadi ama, anlatıldığı gibi biri değil misiniz ki?

EUPHROSINE

Gerçi...

TRIVELIN

Evet?

EUPHROSINE

Şurada burada doğruluk payı yok değil tabii.

TRIVELIN

Şurada burada yetmez. Anlatılanların tümünü kabul ediyor musunuz? Abarttı mı? Yoksa söylenmesi gerekeni söylemekle mi yetindi? Acele edin, yapacak başka işlerim var.

EUPHROSINE

Bu kadar kesin bir cevap vermem şart mı?

TRIVELIN

Elbette şart hanımefendi. Her şey sizin iyiliğiniz için.

EUPHROSINE

O halde...

TRIVELIN

Evet?

EUPHROSINE

Ben daha gencim...

TRIVELIN

Size yaşınızı sormadım.

EUPHROSINE

İnsan belli bir sınıftan olunca hoşa gitmeyi seviyor tabii.

TRIVELIN

Ve bu da sizi anlatılan gibi bir insan yapıyor.

EUPHROSINE

Sanırım öyle.

TRIVELIN

İşte beklediğimiz cevap da buydu. Siz de çizilen tabloyu biraz gülünç bulmadınız mı?

EUPHROSINE

İtiraf etmeliyim ki buldum.

TRIVELIN

Harikulade! Ben tatmin oldum, pek sevgili hanımefendi. Şimdi Cléanthis'in yanına gidin. Bakın, size sözüme sadık biri olduğumu göstermek için ona şimdiden gerçek

adıyla hitap ediyorum. Sabırlı olun, biraz itaat gösterin. Kurtuluşunuz yakındır.

EUPHROSINE

Size güveniyorum.

Beşinci Sahne

(*Kıyafetlerini değiştokuş etmiş Arlequin'le Iphicrate ve Trivelin.*)

ARLEQUIN

Trala trala tralalalala, trala trala tralalalala... Hadi hep beraber! Dostum, cumhuriyetinizin şarabı bir harika. Hakkımı lıkır lıkır içtim, hâlâ kesmedi. Zira efendi oldum olalı öyle bir susuyorum ki, birazdan yine lıkır lıkır içeceğim herhalde. Tanrı yüce cumhuriyetimizin bağlarını, bağcılarını, bağbozumlarını, mahzenlerini korusun! Âmin!

TRIVELIN

Aman ne güzel, tadını çıkarın dostum. Arlequin'den memnun musunuz?

ARLEQUIN

Evet evet, iyi bir çocuk, adam olacak gibi. Bazen iç geçiriyor ama bunu ona yasakladım. Yoksa bunu kendime itaatsizlik sayarım dedim ve ona neşeli olmasını buyurdum.

(*Efendisini elinden tutup dans etmeye başlar.*)

Trala trala tralalalala...

TRIVELIN

Ne yalan söyleyeyim, beni de keyiflendirdiniz.

ARLEQUIN

Oh! Neşeliysem keyifliyimdir.

TRIVELIN

Aman ne güzel, ne güzel. Arlequin'den memnun olmanız beni sevindirdi. Anlaşılan ülkenizde ondan pek de şikâyetçi değildiniz.

ARLEQUIN

Ha, memlekette mi? Sık sık ateşler içinde yansın isterdim, zira kimi zaman çekilmez olurdu. Ama şimdi, şu an çok mutluyum, bedelini ödedi, ödeştik sayıyorum.

TRIVELIN

İşte bu yanınızı sevdim, beni duygulandırıyorsunuz. Demem o ki, iyi talihinizi istismar etmiyorsunuz ve ona acı çektirmiyorsunuz.

ARLEQUIN

Acı çektirmek mi? Ah zavallıcık! Belki bir parça kaba davranıyorumdur, o kadar. Sonuçta ben efendiyim, öyle değil mi?

TRIVELIN

Sonuçta efendisiniz tabii, haklısınız.

ARLEQUIN

Evet, çünkü ben efendiyim. O halde her şey dümdüz ve teklifsiz olacak. Gerçi aşırı teklifsizlik kimi zaman namuslu bir adamı bile birtakım densizliklere sürüklemiyor değil tabii.

TRIVELIN

Ah ama ne önemi var, ben sizin kötü kalpli bir insan olmadığınızı görüyorum.

ARLEQUIN

Heyhat! Keçi gibi inatçıyımdır, o kadar.

TRIVELIN

(*Iphicrate'a.*)

Birazdan söyleyeceğim şey sizi korkutmasın.

(*Arlequin'e.*)

Şunu bana bir anlatın, memlekette nasıl davranırdı? Herhangi bir mizaç, karakter kusuru var mıydı?

ARLEQUIN

(*Gülerek.*)

Ah, sevgili dostum! Pek kurnazsınız, demek eğlence istiyorsunuz.

TRIVELIN

Demek eğlenceli bir karakteri vardı?

ARLEQUIN

Sorma sorma, tam bir maskaraydı.

TRIVELIN

Ne fark eder, hep birlikte güleriz.

ARLEQUIN

(*Iphicrate'a.*)

Arlequin, sen de güleceksin ama bak, söz mü?

IPHICRATE

(*Alçak sesle.*)

Beni mahvetmekten vazgeçmeyecek misin sen? Ona ne söyleyeceksin?

ARLEQUIN

Sen o işi bana bırak. Önce hakaretimi edeyim, sonra özrümü dilerim nasıl olsa.

TRIVELIN

Benimki çok önemsiz bir talep aslında. Demin gördüğünüz genç kızımıza da hanımı hakkında aynı soruyu sordum.

ARLEQUIN

Öyle mi, o halde durun tahmin edeyim. Kızın anlattıkları acınası birtakım çılgınlıklardan, zırvalıklardan ibaretti, öyle değil mi?

TRIVELIN

Çok doğru.

ARLEQUIN

Eh ben de size o kadarını anlatabilirim, bu zavallı çocuktan daha fazlası çıkmaz. Aşırılık ve sefalet, işte onun özeti. Nasıl, kirli çamaşırlarını beğendiniz mi? Hem doğuştan hem yalakalıktan sersemdir. Zira kadınlar bunları öyle sever. Har vurup harman savurur. Cömert olunması gereken yerde cimri, cimri olunması gereken yerde cömerttir. Borç almasını iyi bilir, ödemez. Akıllı uslu olmaktan utanır, çılgınlığı şeref sayar. Namuslu insanlarla dal-

gasını geçer; böbürlenmeyi sever; olmayan metresleriyle övünür. İşte benim adamım. Daha ayrıntılı bir tasvire gerek var mı?

(*Iphicrate'a.*)

Korkma dostum, daha fazla anlatmayacağım.

TRIVELIN

Bu taslak benim için yeterli.

(*Iphicrate'a.*)

Şimdi size düşen anlattıklarını doğrulamak, hepsi bu.

IPHICRATE

Ben mi doğrulayacakmışım?

TRIVELIN

Evet, siz. Demin gördüğünüz hanımefendi tam da bunu yaptı. Nedenini size kendisi anlatır. İnanın bana, böyle yapmanız sizin için sandığınızdan çok daha hayırlı olacaktır.

IPHICRATE

Çok daha hayırlı mı olacak? Eğer öyleyse, bunda bir bakıma işime gelecek bir taraf olabilir.

ARLEQUIN

Bence hepsine he de gitsin, sana cuk oturdu.

TRIVELIN

Benim istediğim ya hepsi ya hiçbiri.

IPHICRATE

Maskaranın teki olduğumu mu itiraf etmemi istiyorsunuz?

ARLEQUIN

Ay ne fark eder, öylesin zaten, anlattık.

TRIVELIN

Bana söyleyeceğiniz tek şey bu mu?

IPHICRATE

Yarısını kabul edip paçayı kurtarayım, olmaz mı?

TRIVELIN

Hepsi.

IPHICRATE

Öyle olsun.

(*Arlequin var gücüyle güler.*)

TRIVELIN

En doğrusunu yaptınız, pişman olmayacaksınız. Şimdilik elveda, yakında benden haber alırsınız.

Altıncı Sahne

(*Cléanthis, Iphicrate, Arlequin, Euphrosine.*)

CLÉANTHIS

Senyör Iphicrate, neye güldüğünüzü sorabilir miyiz?

ARLEQUIN

Maskara olduğunu itiraf eden Arlequin'ime gülüyorum.

CLÉANTHIS

Şaşırdım doğrusu, zira kendisi aklı başında birine benziyor. Şayet kırıtkanlığını kendi ağzıyla itiraf eden birini görmek isterseniz, tanıştırayım, hizmetçim.

ARLEQUIN

(*Euphrosine'e bakarak.*)

Vay canına! Yüzünden belli zaten. Aman neyse, biz başka şeylerden konuşalım güzel hanımefendiciğim. Keyfimiz yerinde olduğuna göre ne yapalım istersiniz?

CLÉANTHIS

Ne yapacağız, tatlı tatlı sohbet ediyoruz işte.

ARLEQUIN

Sohbetin sizi sıkmasından korkuyorum da. Bakın ben şimdiden esnemeye başladım bile. Ama mesela ben size âşık olsam daha çok eğlenmez miyiz?

CLÉANTHIS

E hadi, âşık olun bakalım. Benim için ah edin, kalbimin peşinden koşun, elinizden gelirse yakalayın, size dur demem. Uğraşıp didinmek size kalmış, ben burada bekliyorum. Fa-

kat aşka sosyetedekiler gibi yaklaşalım. Madem artık biz efendi olduk, sosyetedekiler gibi kibar davranalım.

ARLEQUIN

Tabii ya, amacımıza daha hızlı ulaşırız hem de.

CLÉANTHIS

Bir fikrim var. Bize birer koltuk getirmelerini söyleyelim. Böylece bana edeceğiniz iltifatları koltuğuma kurulup da dinlerim. Konumumuzun tadını çıkaralım, keyfini sürelim, değil mi ama?

ARLEQUIN

İstekleriniz benim için emirdir.

(*Iphicrate'a.*)

Arlequin, bana hemen bir iskemle, hanımefendiye de koltuk getir.

IPHICRATE

Beni böyle bir işe koşmaya hakkın var mı?

ARLEQUIN

Cumhuriyetin kuralları böyle.

CLÉANTHIS

Ya da gelin, gelin, şöyle yan yana bir salınalım. Biz böyle sohbet ederken siz de konuyu usturuplu bir şekilde gözlerimin size esinlediği güzel duygulara getirirsiniz. Ne de olsa bizler bugüne bugün seçkin insanlarız, öyle değil mi? Bunu aklımızdan hiç çıkarmamalıyız, öyle hizmetçiler gibi yüz göz olamayız. Hadi bakalım, asil bir şekilde devam edelim. İltifatı da reveransı da esirgemeyin.

ARLEQUIN

Siz de göz süzmeleri, iç çekmeleri esirgemeyin. Artık Tanrı ne verdiyse! Amaç sırf patronlarımızla dalga geçmek ne de olsa. Hizmetkârlarımızı yanımızda tutacak mıyız bu arada?

CLÉANTHIS

Pek tabii ki, biz onlarsız yapabilir miyiz? Onlar bizim maiyetimiz. Biraz öteye gitsinler yeter.

ARLEQUIN

(*Iphicrate'a.*)

On adım öteye gidin!

(*Iphicrate ile Euphrosine şaşkınlıklarını ve kederlerini ortaya koyan hareketlerle uzaklaşırlar. Cléanthis Iphicrate'ın, Arlequin ise Euphrosine'in gidişini izler.*)

ARLEQUIN

(*Sahnede Cléanthis'le dolaşarak.*)

Gün ne kadar da parlak, fark ettiniz mi hanımefendi?

CLÉANTHIS

Hava gerçekten de harikulade. Buna çok hoş bir gün denebilir.

ARLEQUIN

Hoş bir gün mü? O halde ben de tıpkı bugün gibiyim desenize hanımefendi.

CLÉANTHIS

Nasıl yani? Bugüne mi benziyorsunuz?

ARLEQUIN

Yahu tabii! İnsan sizin güzelliğiniz karşısında bir hoş olmasın da ne olsun, değil mi ama?

(*Kendi söylediğine kendi sevinip havalara sıçrar.*)

Vay vay vay vay, ben neymişim be?

CLÉANTHIS

Sizin neyiniz var? Sohbeti bozuyorsunuz.

ARLEQUIN

Yahu yok bir şey, kendi kendimi alkışlıyorum işte.

CLÉANTHIS

Alkışlamayın, alkışlarınız bizi rahatsız ediyor. (*Önceki sohbete devamla.*) Sözün güzelliğime geleceğini pekâlâ biliyordum. Beyefendi, çok kibarsınız, benimle dolaşmayı kabul ettiniz, bana iltifatlar ediyorsunuz. Ama bu kadarı yeter, sizi iltifat etme zorunluluğundan muaf ediyorum.

ARLEQUIN

Ben de bu muafiyet için size şükranlarımı sunuyorum.

CLÉANTHIS

Bana beni sevdiğinizi söylemek üzeresiniz, bunun farkındayım. Söyleyin, söyleyin beyefendi. Neyse ki söylediklerinize inanmayacağız. Pek hoşsunuz, fakat çok da çapkınsınız, beni ikna edemezsiniz.

ARLEQUIN

(*Cléanthis'i kolundan tutup durdurur ve önünde diz çöker.*)

Sizi aşkımın samimiyetine inandırmam için diz çökmem şart mı hanımefendi?

CLÉANTHIS

Fakat iş pek ciddileşiyor. Bırakın beni, başıma iş açılsın istemiyorum. Kalkın ayağa. Bu ne taşkınlık böyle! İlla sizi sevdiğimi söylemem şart mı? Daha azıyla yetinemez misiniz? Bu çok tuhaf doğrusu!

ARLEQUIN

(*Dizlerinin üstünde gülerek.*)

Ha ha ha ha! Çok iyi gidiyoruz, var ya! Biz de en az patronlarımız kadar maskarayız. Ama biz daha aklı başındayız.

CLÉANTHIS

Öf ama gülmesenize, her şeyi berbat ediyorsunuz.

ARLEQUIN

Hadi hadi! Siz de ben de pek cakalıyız vallahi. Ama benim aklımda ne var, biliyor musunuz?

CLÉANTHIS

Ne?

ARLEQUIN

Öncelikle siz beni sosyetedeki gibi sırf şuhluk olsun diye sever gibi yapıyorsunuz.

CLÉANTHIS

Daha oraya gelmemiştim, ama sözümü kesmeseydiniz bir iki cümle sonra yol oraya çıkacaktı. Peki ya siz, siz beni seviyor musunuz?

ARLEQUIN

Ben de lafı tam oraya getirecektim ki aklıma başka bir fikir geldi. Benim Arlequin'i nasıl buluyorsunuz?

CLÉANTHIS

Tam bana göre. Peki siz benim hizmetçimi nasıl buluyorsunuz?

ARLEQUIN

Pek işveli!

CLÉANTHIS

Ne demek istediğinizi anladığımı sanıyorum.

ARLEQUIN

Fikrim şu: Siz Arlequin'e âşık olun, ben de hizmetçinize. Biz bu işin üstesinden geliriz.

CLÉANTHIS

Fikriniz beni pek eğlendirdi. Sonuçta bizi sevmesinler de kimi sevsinler, değil mi ama?

ARLEQUIN

Hayatlarında bundan daha mantıklı bir aşk yaşamamışlardır. Bizden iyisini mi bulacaklar!

CLÉANTHIS

Dediğiniz gibi olsun. Arlequin'i beni sevmeye teşvik edin, içinde bulunduğu şu durumda bunun ne denli menfaatine olacağını hissettirin. Benimle evlenir evlenmez kölelikten kurtulacak. Sonuçta bundan kolayı mı var canım? Geçmişte bir köle parçasıydım. Fakat şimdi bir hanımefendiyim ve en az diğer hanımefendiler kadar iyi bir kısmetim. Evet, ben tesadüfen hanımefendi oldum. Fakat her şey tesadüfe bağlı değil mi zaten? Buna kim ne diyebilir ki? Hatta herkes söyler, benim asil bir yüzüm vardır.

ARLEQUIN

İnan olsun, hizmetçinizi sizden azıcık daha fazla sevmeseydim sizi alırdım. Siz de hizmetçinize benim naçiz şahsımı sevmesini öğütleyin. Sonuçta gördüğünüz gibi, ben de hiç fena sayılmam.

CLÉANTHIS

Bana güvenebilirsiniz. Şimdi Cléanthis'i çağırıp tek bir şey söyleyeceğim. Siz bir an için uzaklaşın, sonra geri gelin. Akabinde de Arlequin'le konuşursunuz; zira ilk adımı o atmalı. Cinsim, görgü kuralları ve saygınlığım bunu gerektiriyor.

ARLEQUIN

Ah ama tüm bunlar siz ne isterseniz onu gerektirir; zira biz sosyetedekiler o kadar da şekilci değilizdir. Mesela hiç farkında değilmişsiniz gibi ona öylesine bir iki tatlı söz söyleyip cesaretlendirebilirsiniz. Ne de olsa siz ondan yüksektesiniz, eşyanın tabiatı böyle.

CLÉANTHIS

Çok mantıklı. Nitekim içinde bulunduğum konumda artık beni ilgilendirmeyen birtakım formalitelere boyun eğmek beni küçültebilir. Bunu çok iyi anlıyorum. Fakat siz yine de onunla konuşun. Ben de Cléanthis'le konuşacağım. Şimdi bir an için uzaklaşın.

ARLEQUIN

Meziyetlerimi övün, biraz da ekleme yapın. Sonra hesaplaşırız.

CLÉANTHIS

Siz o işi bana bırakın.

(*Euphrosine'i çağırır.*)

Cléanthis!

Yedinci Sahne

(*Cléanthis ile ağır ağır yaklaşan Euphrosine.*)

CLÉANTHIS

Yaklaşın ve bundan böyle daha hızlı hareket etmeye de alışın; zira ben bekleyemem.

EUPHROSINE

Mesele nedir?

CLÉANTHIS

Bana bakın ve beni iyi dinleyin. Dürüst bir adam bana sizi sevdiğini söyledi. O adam Iphicrate.

EUPHROSINE

Hangisi?

CLÉANTHIS

Ne demek hangisi? İki Iphicrate mı var burada? Demin yanımdan ayrılan adam.

EUPHROSINE

İyi de ben onun aşkını ne yapayım?

CLÉANTHIS

Aman, daha önce sizi sevenlerin aşkını ne yapmıştınız? Siz de iyice şapşallaştınız ha. Sizi ürküten aşk kelimesi mi? Oysa bunu sizden iyi bilen mi var! Şimdiye kadar insanlara sırf aşk esinlemek için bakıyordunuz, gözleriniz hep aşka davet ediyordu. Ne oldu şimdi, o gözler Senyör Iphicrate'ın gönlünü fethetmeye tenezzül etmiyor mu? Senyör Iphicrate karşınızda yerlere kapanmayacak, gülünç tavırlar takınmayacak, zırvalıklar yapmayacak. Kendisi öyle havai bir insan, küçük bir çılgın, tatlı bir yaramaz, uçarı bir yakışıklı, patavatsız bir âşık değildir. O bunların hiçbiri değildir. Aslına bakarsanız, onda bu tür zarafetler yoktur. Kendisi sadece dürüst bir adam, davranışları sade bir insandır. Kendine birtakım havalar vermez; sadece sizi sevdiğini söyler, çünkü doğrusu budur. Uzun lafın kısası kendisi sadece iyi yürekli biridir, hepsi bu. Ah ama bu çok can sıkıcı ve hiç heyecanlı değil, değil mi? Fakat siz aklı başında birisiniz ve ben de sizi Senyör Iphicrate'a veriyorum. O sizin buradaki kaderinizi değiştirecek. Onun aşkına saygı göstermeye bakın ve duyarsız kalmayın, anladınız mı beni? Umarım niyetlerime uygun hareket edersiniz. Hatta şöyle düşünün, bu bir emirdir.

EUPHROSINE

Ben nereye düştüm böyle? Bütün bunlar ne zaman bitecek?

(*Dalgınlaşır.*)

Sekizinci Sahne

(*Arlequin, Euphrosine.*)

(*Arlequin girer, çıkmakta olan Cléanthis'i selamlar, sonra Euphrosine'i kolundan çeker.*)

EUPHROSINE

Benden ne istiyorsunuz?

ARLEQUIN

(*Gülerek.*)

Hadi hadi! Size benden bahseden olmadı mı?

EUPHROSINE

Rahat bırakın beni, çok rica ederim.

ARLEQUIN

Ya hele bir durun, aklımdan geçeni tahmin etmek için gözüme bir bakın.

EUPHROSINE

Aklınızdan ne geçerse geçsin, beni ilgilendirmez.

ARLEQUIN

Siz ne dediğimi anlıyor musunuz?

EUPHROSINE

Hayır.

ARLEQUIN

Henüz bir şey demedim de ondan.

EUPHROSINE

(*Sabırsızca.*)

Öf!

ARLEQUIN

Yalan söylemeyin. Size duygularımdan bahsettiler. Sizin için bundan daha büyük bir iltifat olabilir mi?

EUPHROSINE

Tanrım, bu nasıl bir kader!

ARLEQUIN

Beni biraz dangalak buluyorsunuz, değil mi? Olsun, zamanla geçer. Çünkü ben sizi seviyorum, fakat bunu size nasıl söyleyeceğimi bilemiyorum.

EUPHROSINE

Siz mi?

ARLEQUIN

Ne o beğenemediniz galiba, ben tabii. Hem elden başka ne gelir? Siz o kadar güzelsiniz ki, insan size gönlünü kaptırmadan edemiyor. Zaten ben kaptırmasam siz kapıverirdiniz.

EUPHROSINE

İşte bu da talihsizliğimin tuzu biberi oldu.

ARLEQUIN

(*Euphrosine'in ellerine bakarak.*)

Ne kadar da güzel elleriniz var! Şirin mi şirin, mini mini parmaklar! Bunlar beni nasıl da mutlu ederdi! Zavallı küçük kalbim küt küt atardı. Ah kraliçem, ben bir hoşum, ama siz hiçbir şey görmüyorsunuz. Keşke siz de bir hoş olmaya tenezzül etseniz, ah! İşte o zaman bütün bütün delirirdim.

EUPHROSINE

Sen zaten fazlasıyla delirmişsin.

ARLEQUIN

Asla sizin hak ettiğiniz ölçüde deliremem.

EUPHROSINE

Benim hak ettiğim tek şey merhamet, sevgili evladım.

ARLEQUIN

Hadi hadi, siz bunu külahıma anlatın! Siz akla hayale gelebilecek bütün hakları hak ediyorsunuz bir kere. İmparatorlar bile size layık olamaz. Ben hiç olamam zaten. Ama işte burada, karşınızdayım ve ortada bir imparator da yok. Olan şey olmayandan yeğdir. Bakalım siz buna ne diyeceksiniz?

EUPHROSINE

Arlequin, sanırım sen kötü kalpli bir insan değilsin.

ARLEQUIN

Oo, benim gibisini yapmıyorlar artık, ben kuzu gibiyimdir.

EUPHROSINE

O halde çektiğim acıya saygı göster.

ARLEQUIN

Heyhat! Ben o acı karşısında diz bile çökerim.

EUPHROSINE

Talihsiz bir kadına sırf kimse hesap sormadan zulmedebiliyorsun diye zulmetme. İçine düştüğüm felaketi gör. Toplumda bir zamanlar sahip olduğum konuma, soyuma, eğitimime saygın yoksa bile, hiç olmazsa felaketim, esaretim ve kederim kalbini yumuşatsın. Burada bana istediğin kadar hakaret edebilirsin. Sığınacak hiçbir yerim yok, tamamen savunmasızım. Tek desteğim ümitsizliğim. Herkesin merhametine muhtacım. Hatta senin merhametine bile muhtacım Arlequin. İşte içinde bulunduğum durum bu, sence yeterince acınası değil mi? Sen özgür ve mutlu bir insan oldun. Bu seni illa kötü kalpli biri mi yapmalı? Daha fazlasını söylemeye gücüm yok. Ben sana hiç kötülük etmedim. Sen de benim acıma acı katma.

ARLEQUIN

(*Kolları iki yana sarkmış, çökmüş bir halde.*)

Dilim tutuldu.

Dokuzuncu Sahne

(*Iphicrate, Arlequin.*)

IPHICRATE

Cléanthis benimle konuşmak istediğini söyledi. Benden ne istiyorsun? Yine mi hakaret edeceksin?

ARLEQUIN

Al sana merhametime sığınacak biri daha. Sana söyleyecek bir şeyim yok dostum. Sadece yeni Euphrosine'e âşık olmanı emredecektim, hepsi bu. Sen ne haldesin, söyle bakalım?

IPHICRATE

Bunu sorabiliyor musun Arlequin?

ARLEQUIN

Eh yani, sorduğuma göre demek ki sorabiliyorum.

IPHICRATE

Esaretimin kısa sürede biteceğine dair bana söz vermişlerdi. Meğer beni kandırmışlar. Artık olan oldu ve ben ölüyorum Arlequin. Senden bu denli haksızlık görebileceğine asla ihtimal vermemiş olan talihsiz efendini çok yakında kaybedeceksin.

ARLEQUIN

Ah ama bir bu eksikti! Bizim aşk meşk oyunu iyice suya düştü. Beni dinle, sana sırf inat olsun diye ölmeni yasaklıyorum. Hastalıktan olur ama, ona izin veririm.

IPHICRATE

Tanrılar seni cezalandıracak Arlequin.

ARLEQUIN

Ah öyle mi? Beni ne diye cezalandıracaklar acaba? Ömrüm boyunca acı çektim diye mi?

IPHICRATE

Efendine küstahlık ettiğin, onu küçük düşürdüğün için. Hiçbir şey beni bu derece rencide etmedi, bunu itiraf etmeliyim. Sen babamın evinde doğdun, benimle büyüdün, baban hâlâ o evde yaşıyor. Yola çıkmadan sana görevlerini bir bir anlatmıştı. Ben de sırf sana beslediğim dostça duygulardan ötürü yapacağım seyahatte eşlikçi olarak seni seçmiştim. Beni sevdiğini sanıyordum ve bu beni sana bağlamıştı.

ARLEQUIN

İyi de seni artık sevmediğimi kim söyledi?

IPHICRATE

Beni seviyorsun ve bana hakaret edip duruyorsun, öyle mi?

ARLEQUIN

Seninle azıcık dalga geçmem seni sevmeme engel mi ki? Sen de bana dayak attırıp attırıp beni sevdiğini söylerdin. Ne yani, kırbaç benim alaylarımdan daha mı dürüst?

IPHICRATE

Sana kimi zaman nedensizce kötü davranmış olabileceğimi kabul ediyorum.

ARLEQUIN

Gerçek bu.

IPHICRATE

Fakat sonrasında nice iyilikle telafi etmedim mi?

ARLEQUIN

Ben hiç hatırlamıyorum doğrusu.

IPHICRATE

Kaldı ki kusurlarını ıslah etmek gerekmiyor muydu?

ARLEQUIN

Vallahi ben kendi kusurlarımdan seninkilerden çektiğim kadar çekmedim. Benim en büyük kusurlarım senin huysuzluğun, otoriten ve zavallı köleni hiç umursamamandı.

IPHICRATE

Hadi oradan, nankör! Beni kurtaracağına, acımı paylaşacağına, bana sadık kalıp bu sadakatinle dostlarına örnek olacağına, kimbilir belki de onları geleneklerinden vazgeçmeye veya beni azat etmeye teşvik edeceğine ve beni kendine minnettar bırakacağına şu yaptığına bak.

ARLEQUIN

Çok haklısın dostum. Burada sana karşı yerine getirmem gereken görevleri pek güzel sayıp döküp beni azarlamasını biliyorsun. Ama Atina'dayken bana karşı görevlerini hiç umursamıyordun. Acılarını paylaşmamı istiyorsun. Oysa sen hiçbir zaman benimkileri paylaşmadın. Ama yine iyisin, benim kalbim seninkinden iyi olsa gerek; zira ben daha uzun zamandır acı çekiyorum ve acının ne olduğunu biliyorum. Sen beni dostluk adına dövüyormuşsun. Madem öyle, seni bağışlıyorum. Ben de seninle sırf keyif için alay ettim. Sen de bunu hoş gör ve bundan ders çıkar. Dostlarıma senin hakkında olumlu

şeyler söyleyeceğim ve onlardan seni geri yollamalarını rica edeceğim. Göndermezlerse de seni yanımda sadece dostum olarak tutacağım. Zira ben sana benzemiyorum, senin sırtından mutlu olacak yürek yok bende.

IPHICRATE

(*Arlequin'e yaklaşarak.*)

Sevgili Arlequin! Bu duyduklarımdan sonra dilerim tanrılar da bir gün bana esinlediğin duyguları sana kanıtlama mutluluğunu bana bahşederler! Hadi git şimdi sevgili çocuğum ve bir zamanlar kölem olduğunu unut. Ben de senin efendin olmayı hak etmediğimi hiç unutmayacağım.

ARLEQUIN

Öyle demeyin sevgili patronum. Sizin gibi olsaydım, belki ben de sizden daha iyi biri olmazdım. Size vermiş olduğum kötü hizmet için asıl ben sizden af dilemeliyim. Makul davranmadığınız zamanlarda suç hep bendeydi.

IPHICRATE

(*Arlequin'i kucaklayarak.*)

Cömertliğin beni utandırıyor.

ARLEQUIN

Benim zavallı patroncuğum, iyilik etmekten güzeli var mı ki şu hayatta!

(*Bunu söyleyen Arlequin efendisinin kıyafetlerini çıkarmaya girişir.*)

IPHICRATE

Ne yapıyorsun sevgili dostum?

ARLEQUIN

Bana kıyafetlerimi geri verin, siz de kendi kıyafetlerinizi alın. Ben onları giymeyi hak etmiyorum.

IPHICRATE

Gözyaşlarıma hâkim olamıyorum! İçinden ne geliyorsa onu yap.

Onuncu Sahne

(*Cléanthis, Euphrosine, Iphicrate, Arlequin.*)

CLÉANTHIS

(*Ağlamakta olan Euphrosine'le girer.*)

Yeter ama, bırakın beni, zırlamanızdan bıktım usandım.

(*Arlequin'e yaklaşarak.*)

Senyör Iphicrate, bu da ne demek oluyor? Niçin eski kıyafetlerinizi giydiniz?

ARLEQUIN

(*Sevecen bir tavırla.*)

Çünkü benim kıyafetlerim sevgili dostuma dar, onunkiler de bana boldu.

(*Efendisinin dizlerine sarılır.*)

CLÉANTHIS

Şu gördüğüm manzarayı bana bir açıklar mısınız? Sanki ondan af diliyor gibisiniz.

ARLEQUIN

Küstahlığımı cezalandırıyorum.

CLÉANTHIS

Peki ama planımız ne olacak?

ARLEQUIN

İyi de sonuçta şurada iyi bir insan olmaya çalışıyorum. Bundan âlâ plan mı olur? Ben yaptığım saçmalıklara tövbe ettim, o da kendi yaptığı saçmalıklara tövbe etti. Siz de kendi saçmalıklarınıza tövbe edin, Madam Euphrosine de tövbe edecektir. Böylece hepimizin onuru kurtulmuş olur. Sonra dört tövbekâr sular seller gibi ağlar dururuz.

EUPHROSINE

Ah sevgili Cléanthis, umarım size de örnek olur!

IPHICRATE

Daha ziyade şöyle demelisiniz hanımefendi: Hepimize örnek olsun. Doğrusu ben derinden etkilendim.

CLÉANTHIS

Aman ne güzel! Hepimize örnek olsunmuş! Düne kadar bizi küçümseyen, etrafta kurum kurum gezinen, bize kötü davranan, solucan kadar değer vermeyen insanlar şimdi bizim kendilerinden yüz kat daha erdemli olduğumuzu görüp havalara uçuyorlar. Hadi oradan! Yegâne meziyetleri altın, para, unvan. Yazıklar olsun! O kadar kibirli davranmanıza değdi mi? Bizde de sizdeki meziyetlerin aynısı olsaydı bugün başınıza ne gelmişti? Hapı yutmuştunuz, değil mi? Şimdi sizi affetmemiz gerekiyor. Peki böyle bir lütufta bulunmak için nasıl biri olmak gerek, söyleyin çok rica ederim? Zengin mi? Hayır. Asil mi? Hayır. Büyük bir senyör mü? Hiç de bile. Oysa siz bunların hepsiydiniz de bizden daha mı iyiydiniz? O halde nasıl biri olmalı? Ah ama işin can alıcı noktası da bu. İyi bir kalbe, erdeme ve akla sahip olmalı. İşte gereken şey bu. İşte asıl saygın olan, bir insanı öne çıkaran, bir başkasından üstün kılan şey bu. Şimdi anlıyor musunuz sayın sosyete mensupları? Herkesten beklediğiniz, sizleri fersah fersah aşan o güzel emsaller işte bu meziyetlerle veriliyor. Peki siz bunları kimlerden bekliyorsunuz? Bütün zenginliğinize rağmen sürekli hakaret ettiğiniz, kötü davrandığınız, ezdiğiniz zavallı insanlardan. Onlar ise bugün bütün zavallılıklarına rağmen size acıyor. Hadi şimdi böbürlenin, kasım kasım kasılın, yakışır size! Utançtan yüzünüz kızarmalı, yüzünüz!

ARLEQUIN

Hadi ama güzelim, kafalarına kakmadan iyi insan olalım, hakaret etmeden iyilik edelim. Geçmişte ettikleri kötülüklerden pişman oldular. Demek ki onlar da bizim kadar iyi insanlarmış. Zira tövbe eden kişi iyi bir insandır ve iyi bir insan da bizimle aynı seviyede demektir. Madam Euphrosine, yaklaşın, Cléanthis sizi affediyor. Bakın nasıl ağlıyor. Bütün hıncı uçtu gitti ve bu defter de böylece kapandı.

CLÉANTHIS

Ağlıyorum, bu doğru. Ne de olsa kalbim temiz benim.

EUPHROSINE

(*Üzgün bir tavırla.*)

Sevgili Cléanthis, geçmişte üzerinde sahip olduğum otoriteyi istismar ettim, bunu kabul ediyorum.

CLÉANTHIS

Heyhat, yüreğiniz bunu nasıl kaldırdı? Neyse, olan oldu, ben her şeyi unutmak istiyorum, siz de ne istiyorsanız onu yapın. Bana acı çektirdiniz, günahı boynunuza. Ben size aynı şeyleri yapıp kendimden utanmak istemiyorum ve sizi azat ediyorum. Şimdi şuraya bir gemi yanaşsa ben de sizinle giderdim. İşte sizin için dileyebileceğim tüm kötülük bundan ibaret. Siz bana kötülük etmeye devam ederseniz de artık benden günah gitti.

ARLEQUIN

(*Ağlayarak.*)

Ah, yiğit kız! Ah, merhametli çocuk!

IPHICRATE

Memnun musunuz hanımefendi?

EUPHROSINE

(*Duygulanmış.*)

Gel de sana bir sarılayım, Cléanthis'ciğim.

ARLEQUIN

(*Cléanthis'e.*)

Diz çökün de ondan daha iyi biri olduğunuzu kanıtlayın.

EUPHROSINE

Duyduğum minnet dilimi bağlıyor, sana verecek cevap bulamıyorum. Köle sözcüğünü bir daha ağzına alma. Bil ki, eğer Atina'ya dönebilirsek, bundan böyle tanrıların bana bahşetmiş olduğu bütün nimetleri benimle paylaşacaksın.

On Birinci Sahne

(*Trivelin, Cléanthis, Euphrosine, Iphicrate, Arlequin.*)

TRIVELIN

Neler görüyorum? Sizler ağlıyorsunuz çocuklarım ve kucaklaşıyorsunuz!

ARLEQUIN

Ah ama daha hiçbir şey görmediniz. Bizler harikuladeyiz; krallar ve kraliçeleriz. En nihayetinde barıştık ve erdem her şeyin üstesinden geldi. Artık tek eksiğimiz bizi buradan götürecek bir kayık, bir de kayıkçı. Bize bunları verirseniz, sizi de neredeyse kendimiz kadar dürüst sayarız.

TRIVELIN

Peki ya siz, Cléanthis? Siz de bu duyguyu paylaşıyor musunuz?

CLÉANTHIS

(*Hanımının elini öperek.*)

Ekleyecek bir sözüm yok, durumu görüyorsunuz.

ARLEQUIN

(*Öpmek üzere efendisinin elini tutarak.*)

İşte benim son sözüm de bu, lafı uzatmaya ne gerek var?

TRIVELIN

Beni kendinize hayran bıraktınız. Hadi beni de kucaklayın, sevgili çocuklarım, sizden beklediğim şey işte buydu. Şayet olaylar bu şekilde gelişmeseydi, efendilerinizin acımasızlığını cezalandırdığımız gibi sizin alacağınız intikamı da cezalandıracaktık. Sizlere gelince, Iphicrate ve Euphrosine, duygulandığınızı görebiliyorum. Bu maceranın size verdiği derse ekleyecek bir şeyim yok. Geçmişte onların efendisiydiniz ve onlara kötü davrandınız. Sonra onlar sizin efendileriniz oldu ve sizi bağışladılar. Bunun üstüne bir düşünün. Sosyal koşullardaki farklılık tanrıların bize dayattığı sınavdan başka bir şey değildir. Söyleyeceklerim bu kadar. İki gün içerisinde buradan gidecek-

siniz ve Atina'ya kavuşacaksınız. Şimdi kendimizi neşeye bırakalım. Çektiğiniz üzüntü ve sıkıntıların yerini sevinç alsın ve ömrünüzün bu en faydalı gününü kutlu kılsın.[3]

Eğlence

Kölelerin Şarkısı

Kişi sınıfıyla böbürlenip
Övdüğünde soyunu sopunu,
Kendi küstahlığımıza gülerim
O cüceyi deve çeviren.
Yok ama saygıdeğer bir ruhu mu var,
Yumuşak huylu ve cömert mi doğmuş, uyduruveririm hemen
Onu göklerden indirecek bir masal.
Uyduruveririm hemen... (*tekrar*)

Vodvil[4]

1. Hayatta özgürlük diye bir şey kalmaz
Haz bize yön verdiğinde,
Akıl isyan eder.
Ama ikisi de yok bende,
O halde yaşarım keyfime göre.

2. Sadece erdem hoşa gitmeli,
Der fâni filozof.
Ağzına sağlık doğrusu!

---

3 Son cümle, dönemin âdeti olduğu üzere oyunun *divertissement* (Fransızca "eğlence") adı verilen şarkılı bir dansla sona erdiğini haber vermektedir. Müzikleri çağın ünlü Fransız bestecisi Jean-Joseph Mouret'ye aittir. (ç.n.)

4 17. ve 18. yüzyıllarda Fransa'da panayır tiyatrolarında söylenen ve çoğu zaman siyasi hiciv içeren şarkı veya şiirlere verilen ad. (ç.n.)

Ama bu garibanda para yok, parayı sever,
Öfkeyle söver durur.

3. *Parterdeki Arlequin:*

Ben mekânın sahibi, sevginizin biricik öznesi,
Burada da ilk günden biteceğini sandım
Dümdüz ovalardaki gibi otların.
Sizi gördüm, zevkten mest oldum.

Pierre de Marivaux (1688-1763): Oyunları Comédie Française tarafından en çok sahnelenen Fransız yazarlardandır. Paris'te bir İtalyan tiyatrosunun oyuncuları için yazmış, Commedia dell'arte geleneğinden beslenmiştir. Otuzdan fazla oyun kaleme alan Marivaux, Voltaire ve Rousseau gibi parlak zihinlerin hayranlığını kazanmış ve 1759'da Académie Française'in başına geçmiş olmasına rağmen hayattayken şöhreti tanımamış, yoksulluk içinde ölmüştür.

1725 yılında yazılan ve İtalyan oyuncular tarafından sahnelenen Köleler Adası, *Marivaux'nun oyunları arasında 18. yüzyıl ruhunun daha belirgin olduğu birkaç eserden biridir. Toplumsal eşitsizlik, kölelik gibi Akıl Çağı'nın yakıcı konularını işleyen iyimser ve güleryüzlü bir komedyadır: İki efendi-köle çifti deniz kazası sonucu bir adaya düşer; bu adanın kanunları doğrultusunda efendiler köle, köleler efendi olacaktır.*

Berna Günen (1979): Galatasaray Lisesi'nden mezun oldu. Galatasaray Üniversitesi'nde Uluslararası İlişkiler okurken Robert Schuman Bursu'na hak kazandı ve eğitimine Fransa'da Institut d'Etudes Politiques de Paris'de (Sciences Po) devam etti. Aynı okulda 20. Yüzyıl Avrupa Tarihi üzerine lisans, yüksek lisans ve doktora yaptı. İngilizce ve Fransızcadan çeviriler yapmaktadır.

THG
DD51647
SOE
THG

9 786254 053047

9 TL